

Evaluation Pattern of Test Giving Centers of National University Entrance Exam

Reza Mohammadi¹, Zahra Azizi², Tahereh Zafaripour³

1. Associate Professor of National Organization of educational testing. remohamadi@yahoo.ca

2. Exam expert of National Organization of educational testing.

3. Corresponding Author, PhD in Curriculum Planning of Higher Education - Research Expert of National Organization of educational testing. zafaripour@yahoo.com

Article Info

ABSTRACT

Article Type:

Research Article

Received

2021/10/11

Received in

revised form

2022/02/26

Accepted

2022/03/14

Published online

2022/03/30

Objective: Designing Evaluation Pattern of Test Giving Centers of National University Entrance Exam

Methods: Considering the purpose of research, it's applied, and based on the data collection process and the required information, its type is descriptive-survey. The statistical population of all the national university entrance exam centers in 2017 was 478 centers, that by random sampling, with the appropriate allocation of each province, it was tried to select a suitable sample among the centers of each province, including education department, universities and higher education institutions. For data collection, a researcher-made questionnaire was used, the reliability of which was based on Cronbach's alpha coefficient of 0.84% and its validity was confirmed based on the experts' review. Based on this, the data was collected from each of the sub-communities, of those who involved in the affairs of the national university entrance exam in 2017, included 157 authorized representatives, 61 responsible of exam protection, and 8 assistants, that their number was 226 in total. Descriptive and inferential statistical methods were used to analyze the data according to the topic.

Results: Based on the review of national knowledge and experiences, at first, the components of the comprehensive evaluation of the test implementation centers were enumerated. Then, the condition of the factors from the perspective of the research sub-communities was investigated and their importance and priority were determined. Finally, the evaluation framework of the holding areas has been drawn and presented.

Conclusion: Finally, all the scattered activities that are carried out to evaluate the implementation areas will be coherent and their output will be in the form of a work report that will be the basis of valuation and validation of the implementation areas and , the basis of planning and zoning in the next year, and also the field of choosing areas.

Keywords: national exam, evaluation pattern, test taking centers

Cite this article. Mohammadi, Reza; Azizi, Zahra & Zafaripour, Tahereh (2022). Evaluation Pattern of Test Giving Centers of National University Entrance Exam .Educational Measurement and Evaluation Studies, 12 (37): 125-143 pages. DOI: 10.22034/EMES.2022.556258.2394

© The Author(s).

Publisher: National Organization of Educational Testing (NOET)

الگوی ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری^۱

رضا محمدی^۲، زهرا عزیزی^۳، طاهره ظفری پور^۴

۲. دانشیار سازمان سنجش آموزش کشور

۳. کارشناس امور آزمونها سازمان سنجش آموزش کشور

۴. دکتری برنامه ریزی درسی در آموزش عالی - کارشناس پژوهشی سازمان سنجش آموزش کشور؛ نویسنده مسئول: zafaripour@yahoo.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	هدف: طراحی الگوی ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری روش پژوهش: این پژوهش بر اساس هدف از نوع کاربردی و بر اساس فرآیند جمع‌آوری داده و اطلاعات مورد نیاز، توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه پژوهش تمامی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری در سال ۱۳۹۶ به تعداد ۴۷۸ حوزه بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با تخصیص متناسب از هر استان سعی شد نمونه مناسب از زیر حوزه‌های هر استان شامل آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی انتخاب شود. برای جمع‌آوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شد که پایایی آن بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ بود و روایی آن بر اساس بررسی خبرگان تأیید شد. بر این اساس، داده‌ها از هر یک از زیر جامعه‌ها شامل دست‌اندرکاران برگزاری آزمون سراسری در سال ۱۳۹۶ متشکل از نمایندگان تام‌الاختیار (۱۵۷ نفر)، مسؤولان حفاظت آزمون (۶۱ نفر) (و دستیاران ایشان ۸ نفر) جمعاً ۲۲۶ نفر بود، جمع‌آوری شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها به تناسب موضوع از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد.
دریافت ۱۴۰۰/۰۷/۱۹	یافته‌ها: بر اساس بررسی دانش و تجربیات ملی ابتدا مولفه‌های ارزشیابی جامع حوزه‌های اجرای آزمون احصاء شد. سپس وضعیت عوامل از دیدگاه زیرجامعه‌های پژوهش بررسی و اهمیت و اولویت آنها مشخص شد. در نهایت چهارچوب ارزیابی حوزه‌های برگزاری ترسیم و ارائه شد.
اصلاح ۱۴۰۰/۱۲/۰۷	نتیجه‌گیری: در نهایت تمامی فعالیت‌های پراکنده‌ای که برای ارزیابی حوزه‌های اجرایی انجام می‌شود منسجم و خروجی آن در قالب یک گزارش کار برای مبنای ارزش‌گذاری و اعتبارسنجی حوزه‌های اجرا و مبنای برنامه‌ریزی و حوزه‌سازی در سال بعد و همچنین انتخاب حوزه‌ها قرار خواهد گرفت.
پذیرش ۱۴۰۰/۱۲/۲۳	واژه‌های کلیدی: آزمون سراسری، حوزه‌های برگزاری، الگوی ارزیابی
انتشار ۱۴۰۱/۰۱/۱۰	

استناد: محمدی، رضا؛ عزیزی، زهرا و ظفری پور، طاهره (۱۴۰۱). الگوی ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری. مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۱۲ (شماره ۳۷)، صفحه ۱۲۵-۱۴۳. DOI: 10.22034/EMES.2022.556258.2394
ناشر: سازمان سنجش آموزش کشور حق مؤلف © نویسندگان.

مقدمه

در نظام آموزش عالی، دانشجویان به عنوان درون داد، پس از عبور از صافی به نام آزمون سراسری (کنکور)، وارد آموزش عالی می‌شوند. در نظام دانشگاهی بر اساس اهداف و سیاست‌های کلی که منطبق بر اهداف، سیاست‌ها و نیازهای کشور در زمینه‌های مختلف است، برای هر رشته تحصیلی، برنامه و مراحل منظم و مدونی طراحی و نیز ملزوماتی چون اساتید، برنامه درسی، فعالیت‌ها، امکانات آموزشی و سایر موارد در نظر گرفته می‌شود (ویسی و عبدی، ۱۳۸۹). وجود برنامه‌ای مدون و جامع برای برگزاری آزمون سراسری و سنجش و پذیرش دانشجو به منظور تعیین دروندادی مناسب، خلاق و با انگیزه و متناسب با نیازهای توسعه‌ای مناطق و بر اساس توان و استعداد متقاضیان برای ورود به نظام دانشگاهی و استفاده از امکانات مادی و معنوی ملی لازم و ضروری است. از این رو به کارگیری نظام ارزیابی علمی و دقیق درباره کیفیت حوزه‌های برگزاری آزمون، با ترسیم تصویری روشن از شرایط موجود و فراهم آوردن مبنای مستند تصمیم‌گیری برای ارتقاء کیفیت حوزه‌های برگزاری آزمون، رضایت کامل متقاضیان و به تبع آن آرامش خاطر خانواده‌های آنها و جامعه را فراهم خواهد کرد. در کشور ما، آزمون سراسری دروازه ورود به آموزش عالی است. این آزمون به طور عمده با هدف غربالگری و انتخاب افراد برای ادامه تحصیل انجام می‌شود و باید استاندارد بالایی نیز داشته باشد. بر این اساس، سازمان‌های مسئول هر آزمون لازم است درباره اهداف، محتوا، طول زمان و روش اجرای هر آزمون تصمیم‌گیری کنند (یادگارزاده و ذوالفقار نسب، ۱۳۹۰). امروزه کمتر دانشجویی را می‌توان یافت که در یک آزمون در مقیاس وسیع شرکت نکرده باشد و البته این امر نیز در حال گسترش است. اگر این آزمون وضعیت مناسبی داشته باشد و به معنی واقعی کلمه، سطح علمی متقاضیان را بسنجد، آن‌گاه می‌توان گفت که شروع فرآیند آموزش عالی به درستی اتفاق افتاده است. در مقابل، در صورتی که اجرای آزمون سراسری از وضعیت مطلوبی نداشته باشد، اثر سوء خود را بر آموزش عالی خواهد گذاشت. به بیان دیگر، عملکرد نظام آموزش عالی تا حدود زیادی وابسته به کیفیت آزمون سراسری و فرایندهای اجرایی آن است و در حال حاضر حساسیت بسیار زیادی نسبت به کمیّت و کیفیت فرایند اجرایی آن در بین مردم و نهادهای ذی‌صلاح وجود دارد. دانشگاه‌ها، مراکز تولید علم و فرهنگ، تربیت متخصصان مورد نیاز کشور و محل خلق دانش جدید است که یکی از مؤلفه‌های اصلی آن، سنجش و پذیرش متقاضیان ورود به آموزش عالی است که بر کمیّت و کیفیت مأموریت‌های آن تأثیر مستقیم دارد (عسگری نژاد و خادم‌الحسینی بهشتی، ۱۳۸۹). با توجه به اینکه متولی برگزاری آزمون سراسری سازمان سنجش آموزش کشور است و این سازمان، در طی فرایندی از چند ماه قبل از برگزاری آزمون، حوزه‌های برگزار کننده را در سراسر کشور مشخص می‌کند، انتظار می‌رود حوزه‌های برگزار کننده مطابق با شیوه‌نامه‌های از پیش تعیین شده نسبت به برگزاری آزمون اقدام کند. به طور طبیعی عملکرد حوزه‌ها یکسان نیست و از این رو ارزیابی عملکرد حوزه‌ها و دسته‌بندی آنها حائز اهمیت است. نتیجه این ارزیابی، می‌تواند راهنمای مناسبی برای سازمان سنجش آموزش کشور به منظور برگزاری مطلوب آزمون سراسری باشد. برگزاری آزمون یکی از مهم‌ترین مراحل است که در فرآیند هر آزمون صورت می‌گیرد و حاصل تلاش شبکه ملی برگزاری در سطوح ستاد و صف، به عنوان مجری آزمون می‌باشد که طی ماه‌ها فعالیت و هماهنگی با بسیاری از سازمان‌ها، نهادها

و دستگاه‌های کشور و حتی خارج از کشور انجام می‌شود تا متقاضیان بتوانند در رقابتی یکسان و عادلانه، شرکت کنند. به‌کارگیری نظام ارزیابی علمی و دقیق درباره کیفیت حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها، با ترسیم تصویری روشن از شرایط موجود، مبنایی مستند در تصمیم‌گیری برای ارتقاء کیفیت حوزه‌ها را فراهم می‌آورد. به همین دلیل ضروری است که تمامی ابعاد و جوانب آن با استفاده از داده‌های معتبر و پایا از منابع متولی مورد توجه قرار گیرد تا با ارزیابی صحیح از وضع موجود و آسیب‌شناسی فرآیند برگزاری آزمون در حوزه‌های مختلف سراسر کشور، زمینه برنامه‌ریزی دقیق و رفع کمبودها در آزمون‌های آینده فراهم گردد. اما آنچه ضروری است توجه به تمامی وجوه اجرایی آزمون سراسری قبل از شروع آزمون، در حین اجرای آزمون و بعد از اجرای آزمون و تحلیل آنها در سایه یک نظام یکپارچه ارزیابی است. به عبارت بهتر باید شبکه ملی برگزاری آزمون از ابعاد منابع انسانی، فضا، امکانات و تجهیزات و پشتیبانی به طور نظام‌مند بررسی شود. آنچه که در حال حاضر به عنوان ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون از آن یاد می‌شود، نتایج گزارش‌های مختلف ناظران، نمایندگان اعزامی سازمان سنجش به حوزه‌ها با عناوین مختلف همچون مسئولان مخازن، مسئولان باجه‌های رفع نقص، نمایندگان تام‌الاختیار، فرم‌های تکمیل شده نظرسنجی بعد از آزمون توسط متقاضیان و نیز گزارش‌های موردی ارسالی به سازمان سنجش است که هر کدام در عین نقاط قوت، نواقصی نیز دارد. مهم‌ترین نقد وارد بر این مولفه‌ها عدم جامعیت و اعتبار آنها و قرار نداشتن در یک چهارچوب نظام‌مند است که خروجی آن مبنای برنامه‌ریزی اجرایی و اساس فرآیند حوزه‌سازی را تشکیل دهد. بر این اساس در این مقاله که حاصل فعالیت پژوهشی در قالب رساله دوره کارشناسی‌ارشد است سعی شده است که با بررسی و تحلیل وضعیت موجود و احصاء عوامل و مؤلفه‌های تأثیرگذار مراحل سه‌گانه برگزاری آزمون سراسری، چهارچوب مناسبی برای ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون ارائه شود. فعالیت‌های صورت گرفته در زمینه ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون تاکنون در دو بخش قابل ذکر است. بخش اول شامل فعالیت‌های بررسی حوزه‌های برگزاری آزمون توسط سازمان سنجش آموزش کشور است. همان‌گونه که پیش‌تر نیز اشاره شد سازمان سنجش با تشکیل ستادی در بازه زمانی مناسب قبل از اجرای آزمون و برای فعالیت‌های طرح‌ریزی شده، پیگیری مشکلات احتمالی، اقدام برای رفع مشکلات و راهنمایی، اقدام‌های لازم در زمان اجرای آزمون، تماس با نمایندگان اعزامی برای تهیه گزارش‌های مورد نیاز، پیگیری و جمع‌بندی گزارش‌های دریافتی نمایندگان، پیگیری کمبود پاسخنامه‌ها، جواب‌دهی نامه‌های متقاضیان در خصوص حوزه‌های برگزاری و اعتراضات مربوط در زمان برگزاری آزمون و بعد از برگزاری آزمون نسبت به دسته‌بندی و وارد کردن داده‌های جمع‌آوری شده از فرم‌های نظرسنجی حوزه‌ها به برنامه و سامانه، گزارش‌گیری از فرم‌های نظرسنجی، مشخص کردن حوزه‌های برتر در دسته‌بندی حوزه‌ها و مستندسازی موارد نقص و کمبود و یا موارد مثبت حوزه‌های امتحانی با توجه به بررسی حوزه، بر فرآیند اجرای آزمون نظارت می‌کند. این امور قبلاً به صورت دستی و فیزیکی انجام می‌شد که در حال حاضر تا حدودی ماشینی و خودکار شده است. بخش دوم شامل پژوهش‌های انجام شده مرتبط با آزمون است. این یادآوری لازم است که تاکنون فعالیت‌های پژوهشی کاملاً مرتبط با این موضوع انجام نشده است. بنابراین در ادامه به تعدادی از پژوهش‌هایی که تا حدودی با موضوع ارتباط دارد اشاره می‌شود.

محمدی روزبهانی (۱۳۸۵) در پژوهشی با عنوان «مقدمه‌ای بر استانداردسازی اجرای آزمون‌ها» به بررسی وضعیت حوزه‌های شهر تهران از دیدگاه متقاضیان پرداخت که نتایج پژوهش وی نشان داد که رضایتمندی متقاضیان از جلسه آزمون متأثر از هفت عامل است که به ترتیب اهمیت عبارت‌اند از: آرامش جلسه، شرایط محیطی جلسه، محل و تجهیزات استقرار متقاضی، اطلاع‌رسانی قبل و در حین اجرای آزمون، هدایت متقاضی، دشواری آزمون و میزان آمادگی قبلی متقاضی. یادگارزاده (۱۳۹۳) در پژوهشی با عنوان «مقایسه فرایند اجرایی آزمون سراسری سازمان سنجش آموزش کشور با استانداردهای سرویس آزمون تربیتی و استانداردهای کمیته مشترک» نشان داد که نقاط قوت آزمون سراسری در امر اجرای آزمون شامل ۱- اجرای سراسری و در یک زمان ۲- وجود سازمان اجرایی مشخص ۳- به کار گرفتن تمامی ظرفیت‌ها ۴- اطلاع‌رسانی تغییرات احتمالی ۵- ضریب پایین تقلب در آزمون و موارد مشابه و نقاط ضعف شامل ۱- پایین بودن کیفیت برخی حوزه‌های برگزاری آزمون ۲- ناآشنایی عوامل اجرایی با وظایف خود ۳- عدم مطلوبیت توجیه عوامل اجرایی ۴- کمبود نیروی آموزش دیده ۵- عدم ارزشیابی از اجرای آزمون ۶- وابستگی اجرا به تجربه عوامل اجرایی ۷- استاندارد نبودن حوزه‌های برگزاری آزمون و موارد مشابه می‌باشد. باقری‌خواه، عارفی و جمالی (۱۳۹۰) در پژوهشی با عنوان «وضعیت پذیرش دانشجو در آموزش عالی ایران از دیدگاه دانشجویان دانشگاه‌های دولتی شهر تهران، اعضای هیأت علمی سازمان سنجش و مسئولان ذی‌ربط آموزش عالی» نشان داده‌اند که اکثریت دانشجویان با شیوه برگزاری آزمون متمرکز و فراگیر موافق بوده و اعضای هیأت علمی و مسئولان نیز با شیوه آزمون متمرکز موافق و با شیوه آزمون فراگیر مخالف بوده‌اند. همچنین تفاوتی بین دیدگاه دانشجویان، اعضای هیأت علمی و مسئولان نسبت به شیوه آزمون فراگیر و معدل کتبی، نمره علمی، سهمیه‌ها و پذیرش جنسیت وجود نداشته است. روکاندو و ماگامبو (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «مدیریت مؤثر آزمون در مدارس: اصول و روش‌های خوب برای آزمون مدیران در اوگاندا» اصول مدیریت آزمون، قبل از برگزاری آزمون، در حین اجرای آزمون و بعد از اجرای آزمون در مدارس دولتی را بیان می‌کند و نشان داد که آزمون‌ها و امتحانات از جمله اجزای اصلی فرایند یاددهی-یادگیری در هر سطحی از مدارس دولتی و در تمام سطوح یادگیری در مؤسسات مختلف در نیجریه، آفریقا و جهان محسوب می‌شود و بر این اساس شایسته توجه و بررسی نظام‌مند است. اداره آموزش و پرورش و مرکز تحقیقات و آموزش جمهوری فیلیپین (۲۰۱۵)؛ در کتابچه راهنمای کاربر در برگزاری آزمون برای دانش‌آموزان مقطع ششم، فعالیت‌های انجام شده در مراحل مختلف قبل و بعد از آزمون و همچنین گردش کار اتاق امتحان شامل اتاق توزیع، اتاق امتحان و اتاق بازیابی را به این شرح ارائه می‌دهد. قبل از آزمون شامل: تابلویی که زمان شروع و پایان هر مرحله از آزمون را نمایش می‌دهد، ورود و ترتیب نشستن که در آن نحوه نشستن و چیدمان صندلی‌ها در هر کلاس نمایش داده می‌شود، چهاچوب آزمون که قبل از شروع آزمون نکاتی در خصوص توزیع دفترچه آزمون، پاسخنامه و تکمیل اطلاعات روی پاسخنامه به متقاضیان شرح داده می‌شود. حین آزمون شامل: خواندن شیوه‌نامه‌های عمومی، تکمیل پرسشنامه توصیفی، تکمیل فرم مربوط به نقشه چینش صندلی‌ها، مدیریت موضوعات آزمون، ادامه آزمون بعد از

استراحت، جمع‌آوری دفترچه‌ها و پاسخنامه. بعد از آزمون شامل: تهیه گزارش‌ها و مهر و موم کردن آنها، تحویل ملزومات و گزارش‌ها به سرپرست، رسیدگی به تمام فرم‌ها توسط سرپرست اصلی، بسته‌بندی و فرستادن ملزومات آزمون. ساشا زوکر و همکاران^۱ (۲۰۰۴) در گزارش ارزشیابی پیروان با عنوان «تمرینات اجرایی برای ارزشیابی‌های استاندارد شده» نتایج دقیقی برای ارزیابی موفقیت دانش‌آموزان ارائه می‌دهد. علاوه بر شیوه‌نامه‌های مدیریت، متقاضیان باید رویه‌هایی را قبل، حین و بعد از اتمام آزمون دنبال کنند که این رویه‌ها به این ترتیب‌اند که قبل از آزمون شامل: ارزیابی امنیت و یکپارچگی، آماده‌سازی داوطلبان برای آزمون، آماده‌سازی مدیران برای آزمون، برنامه‌ریزی دوره‌های آزمون و انتخاب محیط آزمون. حین آزمون شامل: مواد آزمون، محیط اتاق آزمون، شیوه‌نامه‌های خواندنی، مشاهده آزمون، پاسخ‌های تصادفی و تغییر پاسخ‌ها، قوانین تلاش، جمع‌آوری مواد آزمون و بعد از آزمون شامل: بررسی پاسخنامه، بسته‌بندی پاسخنامه برای قرائت توسط ماشین و سایر اقدامات مورد نیاز.

اداره آموزش و پرورش اورگون^۲ در کتابچه راهنمای مدیریت آزمون در سال تحصیلی ۱۸-۲۰۱۷؛ به بررسی تمامی جنبه‌های محیط آزمون در تمامی مراحل آزمون به شرح زیر پرداخته است. قبل از آزمون شامل: پوشش‌دهی یا کنار گذاشتن مواد آموزشی، محل نشستن دانش‌آموزان، علامت (نماد جلسه امتحان مزاحم نشوید). حین آزمون شامل: محیط آرام، نظارت بر دانش‌آموزان، دسترسی فقط به منابع مجاز، دسترسی به ارزشیابی‌ها، عدم ایجاد کلید پاسخ سؤال-ها. حین و بعد از آزمون شامل: عدم دسترسی به پاسخ‌ها، عدم امکان رونوشت برداری از مواد آزمون، عدم دسترسی به ابزار دیجیتال، الکترونیکی و دستی، عدم نگهداری، بحث یا انتشار سؤال‌های آزمون، عدم بررسی، بحث و تجزیه و تحلیل مواد آزمون. بعد از آزمون شامل: عدم استفاده از مواد آزمون برای شیوه‌نامه‌ها و راهنمایی، از بین بردن مواد مورد آزمون در چهارچوب‌های امنیتی.

طرح پژوهش

روش مورد استفاده در این پژوهش از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر جمع‌آوری داده‌ها توصیفی می‌باشد. رویکرد حاکم بر پژوهش از نوع آمیخته (کیفی- کمی) است. در پژوهش حاضر برای جمع‌آوری داده‌ها به بررسی دانش و تجربیات ملی و بین‌المللی (مطالعات کتابخانه‌ای) و تحلیل اسناد (سندکاوی) پرداخته شده و از پرسشنامه محقق ساخته و دریافت نظرات افراد باصلاحیت استفاده شده است. اعتبار پرسشنامه توسط اساتید راهنما، مشاور و نیز کارشناسان زبده سازمان سنجش تأیید شد. پایایی پرسشنامه نیز با ضریب آلفای کرونباخ به مقدار ۰٫۸۴ به دست آمد که حاکی از ارزیابی مطلوب پرسشنامه است. جامعه آماری پژوهش، نمایندگان تام‌الاختیار و مسئولان حفاظت آزمون حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری در سال ۱۳۹۶ در کل کشور به تعداد ۴۷۸ حوزه بودند. به منظور انتخاب نمونه از زیر جامعه نمایندگان تام‌الاختیار، ۱۸۶ حوزه با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شد. به این صورت که در گام اول، از هر استان، سه شهرستان به صورت تصادفی انتخاب شد، در گام دوم، از هر شهرستان بعد از این که حوزه‌ها طبقه‌بندی شدند ۲۰ حوزه (از حوزه‌های وابسته به آموزش و پرورش، دانشگاه‌های تابعه وزارت علوم

1. Sasha Zucker and Colleagues
2. Oregon Department of Education

و دانشگاه آزاد) انتخاب شد. از پرسشنامه‌های ارسالی به ۱۸۶ حوزه، بعد از سه بار پیگیری در نهایت ۱۵۷ پرسشنامه تکمیل شده از زیرجامعه نمایندگان تام‌الاختیار دریافت شد. تعداد زیرجامعه مسئولان حفاظت آزمون ۳۱ نفر بود که به علت کم بودن تعداد آنها، همه آنها به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند و همه آنها پرسشنامه را پس از تکمیل تحویل دادند. علاوه بر این سی پرسشنامه نیز توسط کارشناسان مسئول حفاظت آزمون‌ها تکمیل شد و مورد تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

۱- برای ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها چه مولفه‌هایی را می‌توان مورد استفاده قرار داد؟

برای پاسخ به این سؤال بر اساس بررسی اسناد، مدارک و مستندات و تحلیل آنها و دریافت نظرات صاحب‌نظران، عوامل و نشانگرهای ارزیابی حوزه‌ها به تفکیک مراحل سه گانه برنامه‌ریزی آزمون، احصاء و به شرح جدول زیر ارائه می‌شود.

مراحل آزمون	عامل	ملاک/نشانگر
الف- قبل از آزمون	۱-تعامل با عوامل بیرونی آزمون	<ul style="list-style-type: none"> - نحوه تکمیل پرتال دریافت ظرفیت حوزه‌های سازمان توسط حوزه مربوط - همکاری و تعامل با نمایندگان اعزامی سازمان سنجش - تعامل با اهالی محل و همسایگان حوزه برای برقراری آرامش
	۲-مدیریت حوزه(عوامل انسانی)	<p>۲-۲- رعایت اصول اجرایی</p> <ul style="list-style-type: none"> - آماده‌سازی تمامی صورت جلسات مورد نیاز - مطالعه برنامه زمانی اجرای آزمون توسط مسئولان و عوامل اجرایی - عدم خروج مسئولان مخازن تا پایان آزمون از مخزن - اشراف کامل به دفترچه راهنمای برگزاری آزمون و تمام جزئیات کار و چگونگی برگزاری آزمون - آشنایی مدیران حوزه با مراقبان، سرپرستان، مسئولان تطبیق عکس، رابط، مأموران پخش و شمارش - عدم استفاده از عوامل اجرایی که بستگان درجه یک آنها در آزمون شرکت نموده‌اند. - برگزاری جلسه توجیهی برای عوامل برگزاری آزمون قبل از آزمون
	۱-آماده‌سازی عوامل اجرایی	<ul style="list-style-type: none"> - پیش‌بینی مأمور حفاظت در حوزه‌های اصلی و فرعی با هماهنگی مسئول حفاظت آزمون استان یا شهرستان - تعیین عوامل اجرایی آزمون (مدیران حوزه، سرپرست سالن، مسئول تطبیق عکس، رابط، مراقب، منشی معلولان) با مدرک کارشناسی - تعیین منشی داوطلبان نابینا، ناشنوا و معلولان جسمی و حرکتی با هماهنگی سازمان بهزیستی و آموزش و پرورش استثنایی - انتخاب گوینده با صدای متین، رسا و آرامش بخش - متناسب بودن تعداد عوامل اجرایی با تعداد متقاضیان - میزان تجربه و تسلط نماینده تام‌الاختیار - تعیین نگهبان برای مخزن‌ها توسط مسئولان حفاظت
۳-سازماندهی حوزه(عوامل فیزیکی)	<ul style="list-style-type: none"> - آماده سازی حوزه قبل از آزمون - پیش بینی محل مناسب باجه رفع نقص - پیش بینی محل مناسبی برای مخزن اصلی و مخزن فرعی - پیش بینی ارتباط تلفنی بین حوزه‌های اصلی و فرعی - کنترل بر چسب‌های سندلی‌ها قبل از آزمون - تناسب گنجایش حوزه با تعداد متقاضیان - پیش بینی محلی مناسب برای اقامت نمایندگان اعزامی - پیش بینی مخازن جداگانه برای آزمون‌های دو نوبتی (در صورتی که آزمون در دو نوبت صبح و بعداز ظهر برگزار شود) - بررسی شرایط فیزیکی اتاق (محل) آزمون - پیش بینی مخزن برای آزمون‌های نوبت صبح و بعد از ظهر - تنظیم ساعت با ساعت صدای جمهوری اسلامی ایران به منظور دقت در آغاز و پایان و شروع هماهنگ اجرای آزمون در سراسر کشور 	

مراحل آزمون	عامل	ملاک/نشانگر
الف- قبل از آزمون	۴-تأمین ملزومات و تجهیزات	<ul style="list-style-type: none"> - کیفیت و چیدمان صندلی‌ها - تأمین صندلی دسته‌دار به تعداد متقاضیان و رعایت فاصله یک متری - پیش بینی امکانات مناسب برای مخزن - تهیه وسایل اداری مورد نیاز مانند چسب، نوارسته بندی، کارتن سنجاق، پوشه، پاکت، استامپ، ماژیک، خودکار - پیش بینی وسیله نقلیه مناسب - پیش بینی آمبولانس و آتش نشانی برای موارد ضروری
	۵-محیط مناسب فیزیکی	<p>۱-۵-نیازهای عمومی متقاضیان</p> <ul style="list-style-type: none"> - پیش بینی وسایل گرمایشی و سرمایشی - پیش بینی وسایل روشنایی و نور حوزه - پیش بینی تهویه مناسب - نظافت و پاکیزگی حوزه - پیش بینی سرویس بهداشتی مناسب - سامانه صوتی مناسب
	۲-۵-نیازهای متقاضیان خاص	<ul style="list-style-type: none"> - تأمین صندلی چپ دست - تأمین صندلی متقاضیان نابینا و دارای معلولیت‌های خاص - پیش بینی منشی با صلاحیت و مستعد
	۶-محیط مناسب روانی-اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - رعایت جنسیت عوامل اجرایی با جنسیت متقاضیان - پیش بینی تمهیدات آرامش جلسه آزمون - پیش بینی آرامش محیط بیرونی آزمون
	۷-حفاظت آزمون	<ul style="list-style-type: none"> - برگزاری جلسه توجیهی مسئول تطبیق عکس - بررسی و نظارت بر مخازن
	۸-هدایت و راهنمایی متقاضی	<ul style="list-style-type: none"> - نصب تابلوهای راهنما - وجود تابلو راهنما برای هدایت مراجعه کنندگان به باجه رفع نقص
	۹-تسهیلات حمایتی	<ul style="list-style-type: none"> - تهیه نوشت افزار (مداد- تراش- پاک کن) برای رفع نیازمندی‌های متقاضیان - تدارک وسایل پذیرایی متقاضیان - در نظر گرفتن محلی برای تحویل وسایل متقاضیان - پیش بینی تمهیدات حضور پزشک، واحد اورژانس و تأسیسات

مراحل آزمون	عامل	ملاک/نشانگر
ب- حین آزمون	۶- محیط مناسب روانی-اجتماعی	<ul style="list-style-type: none"> - رعایت سکوت توسط عوامل اجرایی - تناسب مسئول تطبیق عکس، در حوزه خواهران و برادران - پوشیدن کفش مناسب توسط عوامل اجرایی - سکوت محیط بیرونی - عدم انجام اموری توسط عوامل اجرایی که باعث به هم‌ریختگی تمرکز و حواس‌پرتی متقاضی می‌شود - استقرار مراقبان در جایی مسلط به محل مورد مراقبت و عدم قدم زدن و صحبت با عوامل اجرایی دیگر - توجه به مشکلات متقاضیان توسط مراقبان و اعلام مشکلات به رابط مربوط - برخورد مناسب عوامل اجرایی با متقاضیان - کنترل رفتارهای خشن و غیراخلاقی - صحبت نکردن متقاضیان با یکدیگر
	۷- حفاظت آزمون	<ul style="list-style-type: none"> - جلوگیری از ورود متقاضیان به حوزه بعد از توزیع دفترچه‌های آزمون - جمع‌آوری تمامی بازبین‌ها (چک لیست‌ها)، برگه‌های نمره‌دهی و پاسخنامه‌ها و نگهداری در محل مناسب به صورت ایمن - رعایت تمامی اصول امنیتی و جلوگیری از هر گونه اختلال در برگزاری آزمون - گرفتن اثر انگشت پانزده دقیقه بعد از شروع آزمون توسط مسئول تطبیق عکس و یادآوری به متقاضیان برای تکمیل ذیل پاسخنامه و تطبیق عکس با مشخصات متقاضی بدون ایجاد مزاحمت برای ایشان - عدم جابجایی متقاضیان در حین آزمون و در صورت جابجایی تنظیم صورت جلسه - عدم خروج متقاضیان تا پس از یک ساعت از شروع آزمون با هماهنگی سرپرست سالن و مسئول حفاظت آزمون - کنترل امضاء داوطلبان روی دفترچه سؤال‌ها توسط مراقبان - باز نشدن بسته‌های مربوط به غائبان و جمع‌آوری و تحویل به مخزن - ترک نکردن جلسه آزمون توسط عوامل اجرایی - تکمیل صورت جلسه در خصوص متقاضیان بدون کارت ملی و یا شناسنامه عکس دار - جلوگیری از ورود ماشین حساب، کتاب، جزوه و موارد مشابه توسط متقاضیان - همراه نداشتن تلفن همراه، کیف دستی و موارد مشابه توسط عوامل اجرایی - رد و بدل نکردن ملزومات آزمون توسط متقاضیان - در صورت انصراف متقاضی از آزمون صورت جلسه تکمیل و مدارک دریافت می‌شود و به صورت جلسه پیوست می‌شود. - در صورت سفید بودن دفترچه متقاضی، صورت جلسه تنظیم و با هماهنگی مسئول آزمون دفترچه دیگری با همان کد به وی داده شود و در صورت نبودن آن کد، دفترچه با کد دیگر تحویل و صورت جلسه شود. - شمارش بسته‌های غائبان توسط نماینده مخزن اصلی و در صورت کامل بودن پاسخنامه‌ها از بسته‌ها خارج و به همراه صورت جلسه مربوط بسته‌بندی شود. - خارج نکردن دفترچه سؤال‌های آزمون و پاسخنامه توسط متقاضیان و عوامل اجرایی - عدم حضور و همراهی خانواده‌های متقاضیان معلول در آزمون - نظارت سرپرست مخصوص آزمون بر کار متقاضیان و منشی‌ها (افرادی که پاسخ متقاضی را در پاسخنامه ثبت می‌کنند) - عدم تردد افراد متفرقه در مخزن و حوزه آزمون - اجازه ورود مجدد ندادن به شرکت‌کننده‌ای که به دلیل مرضی یا کسالت از محل آزمون خارج شده و موقوف کردن آزمون وی به زمانی دیگر - بازرسی بدنی متقاضیان قبل از ورود به حوزه - ورود متقاضیان با کارت ورود به جلسه و اصل کارت ملی - جلوگیری از ورود متقاضیان به حوزه بعد از توزیع دفترچه‌های آزمون - عدم جابجایی متقاضیان در حین آزمون - بازرسی بدنی متقاضیان قبل از ورود به حوزه
	۸- هدایت و راهنمایی متقاضی	<ul style="list-style-type: none"> - نقشه راهنما برای متقاضیان برای ورود به حوزه
	۹- تسهيلات حمايتي	<ul style="list-style-type: none"> - حضور پزشک، واحد اورژانس، واحد آتش نشانی و تاسیسات) در حین اجرای آزمون

مراحل آزمون	عامل	ملاک/نشانگر
۵- پیش از آزمون	۱-تعامل با سازمان سنجش	- همکاری در تحویل و ارسال پاسخنامه‌ها و دفترچه‌ها و تمامی اسناد آزمونی به سازمان
	۲-رعایت اصول اجرایی	- بسته بندی و ارسال سریع پاسخنامه‌ها از مخزن فرعی به اصلی - تکمیل نمودن تمامی صورت‌جلسات مرتبط با آزمون و ارسال به سازمان - بررسی و بسته‌بندی پاسخنامه‌ها و ارسال به سازمان سنجش
	۳-مدیریت عوامل انسانی	- نحوه پرداخت حق الزحمه عوامل اجرایی
	۴-هدایت و راهنمایی متقاضی	- نحوه پاسخگویی به شکایات متقاضیان بعد از اجرای آزمون

۲- وضعیت عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها از دیدگاه جامعه پژوهش در مراحل سه‌گانه آزمون چگونه است؟

۱-۲- وضعیت عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها از دیدگاه جامعه (قبل از برگزاری آزمون)

جدول شماره ۱: آماره‌های توصیفی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها از دیدگاه جامعه (قبل از برگزاری آزمون)

عامل/متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب کجی	حداقل	حداکثر
تعامل با عوامل بیرونی آزمون	۲۲۶	۶/۲۴	۰/۹۶۶	-۱/۲۳	۳	۷
مدیریت حوزه	۲۲۶	۶/۶۶	۰/۶۱۲	-۱/۸۷	۴	۷
سازماندهی حوزه	۲۲۶	۶/۶۱	۰/۶۳۱	-۱/۳۸	۵	۷
تأمین ملزومات و تجهیزات	۲۲۶	۶/۴۹	۰/۷۴۹	-۱/۹۱	۳	۷
محیط فیزیکی	۲۲۶	۶/۶۱	۰/۶۴۳	-۱/۹۶	۳	۷
محیط روانی-اجتماعی	۲۲۶	۶/۳۷	۰/۹۰۶	-۱/۳۵	۳	۷
حفاظت آزمون	۲۲۶	۶/۷۲	۰/۶۲۳	-۲/۳۸	۴	۷
هدایت و راهنمایی داوطلب	۲۲۶	۶/۲۷	۰/۷۹۷	-۰/۸۵	۴	۷
تسهیلات حمایتی-پشتیبانی	۲۲۶	۶/۰۲	۰/۹۴۴	-۰/۹۶	۲	۷

با توجه به داده‌های جدول (۱)، بیشترین میانگین از دیدگاه کل جامعه مربوط به عامل حفاظت آزمون، معادل $6/72$ و انحراف معیار $0/623$ و کمترین میانگین مربوط به عامل تسهیلات حمایتی-پشتیبانی، معادل $6/02$ و انحراف معیار $0/944$ است. به عبارتی می‌توان بیان کرد که از بین عوامل مورد بررسی از نظر جامعه آماری، عامل حفاظت آزمون در بالاترین اولویت و عامل تسهیلات حمایتی-پشتیبانی در اولویت آخر قرار دارد. البته این به معنای بی‌اهمیت بودن عواملی که در اولویت آخر قرار گرفته‌اند نیست و صرفاً بیانگر جایگاه و میزان تاثیرگذاری آن در هر مرحله از برگزاری آزمون است و این تحلیل در سایر موارد نیز صادق است.

۲-۲۱- وضعیت عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها بر اساس آماره‌های توصیفی از دیدگاه جامعه (حین برگزاری آزمون)

جدول شماره ۲: آماره‌های توصیفی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها از دیدگاه جامعه (حین برگزاری آزمون)

عامل/متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب کجی	حداقل	حداکثر
تعامل با عوامل بیرونی آزمون	۲۲۶	۵/۷۷	۱/۲۹۴	-۱/۱۸۲	۱	۷
مدیریت حوزه	۲۲۶	۶/۷۷	۰/۴۶۹	-۱/۹۵۲	۵	۷
سازماندهی حوزه	۲۲۶	۶/۳۹	۰/۸۸۴	-۱/۹۹۸	۲	۷
تأمین ملزومات و تجهیزات	۲۲۶	۶/۰۹	۱/۱۸۱	-۱/۴۸۰	۲	۷
محیط فیزیکی	۲۲۶	۶/۴۰	۰/۹۹۸	-۲/۱۲۰	۲	۷
محیط روانی-اجتماعی	۲۲۶	۶/۶۵	۰/۶۷۷	-۱/۹۴۳	۴	۷
حفاظت آزمون	۲۲۶	۶/۷۶	۰/۶۶۳	-۴/۴۲۷	۲	۷
هدایت و راهنمایی داوطلب	۲۲۶	۶/۰۳	۱/۳۶۱	-۱/۸۳۹	۱	۷
تسهیلات حمایتی-پشتیبانی	۲۲۶	۵/۸۷	۱/۱۵۱	-۱/۱۲	۲	۷

با توجه به داده‌های جدول (۲)، بیشترین میانگین از دیدگاه جامعه مربوط به عامل مدیریت حوزه، معادل $6/77$ و انحراف معیار $0/469$ و کمترین میانگین مربوط به عامل تعامل با عوامل بیرونی آزمون، معادل $5/77$ و انحراف معیار $1/294$ است. به عبارتی می‌توان بیان کرد که از بین عوامل مورد بررسی از نظر جامعه آماری، در این مرحله عامل مدیریت حوزه از بالاترین اولویت و عامل تعامل با عوامل بیرونی آزمون در اولویت آخر قرار دارد.

۲-۳- وضعیت عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها بر اساس آماره‌های توصیفی از دیدگاه جامعه (بعد از اتمام آزمون)

جدول شماره ۳: آماره‌های توصیفی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها از دیدگاه جامعه (بعد از اتمام آزمون)

عامل/متغیر	فراوانی	میانگین	انحراف استاندارد	ضریب کجی	حداقل	حداکثر
تعامل با سازمان سنجش آموزش کشور	۲۲۶	۶/۵۸	۰/۸۵۶	-۳/۳۳۰	۱	۷
رعایت اصول اجرایی	۲۲۶	۶/۵۷	۰/۸۳۰	-۳/۲۶۶	۱	۷
مدیریت عوامل انسانی	۲۲۶	۶/۲۶	۱/۰۳۷	-۱/۷۳۲	۲	۷
هدایت و راهنمایی داوطلب	۲۲۶	۵/۶۱	۱/۵۰۴	-۱/۲۵۰	۱	۷

با توجه به داده‌های جدول (۳)، بیشترین میانگین از دیدگاه کل جامعه مربوط به عامل تعامل با سازمان سنجش آموزش کشور، معادل ۶/۵۸ و انحراف معیار ۰/۸۵۶ و کمترین میانگین مربوط به عامل هدایت و راهنمایی داوطلب، معادل ۵/۶۱ و انحراف معیار ۱/۵۰۴ است. به عبارتی می‌توان بیان کرد که از بین عوامل مورد بررسی از نظر جامعه آماری، در این مرحله عامل مدیریت عوامل انسانی در بالاترین اولویت و عامل هدایت و راهنمایی داوطلب در اولویت آخر قرار دارد.

۳- اولویت‌بندی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (قبل از برگزاری آزمون) از دیدگاه همه جامعه پژوهش چگونه است؟

۳-۱- اولویت‌بندی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (قبل از برگزاری آزمون)

جدول شماره ۴: نتایج آزمون فریدمن در خصوص ترتیب عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری

(قبل از برگزاری آزمون)

عامل / متغیر	میانگین رتبه	درجه اهمیت
تعامل با عوامل بیرونی آزمون	۴/۴۷	۷
مدیریت حوزه (عوامل انسانی)	۵/۶۹	۲
سازماندهی حوزه (عوامل فیزیکی)	۵/۵۴	۳
تأمین ملزومات و تجهیزات	۵/۰۹	۵
محیط فیزیکی	۵/۵۱	۴
محیط روانی - اجتماعی	۴/۹۰	۶
حفاظت آزمون	۵/۹۰	۱
هدایت و راهنمایی داوطلب	۴/۲۸	۸
تسهیلات حمایتی - پشتیبانی	۳/۶۳	۹
فراوانی	خی دو	سطح معناداری
۲۲۶	۲۳۶/۷۸۶	۰/۰۰۱
	۸	درجه آزادی

داده‌های جدول (۴) نشان می‌دهد که از نظر نمونه مورد مطالعه بین عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (قبل از برگزاری آزمون) از نظر اولویت/اهمیت با مقدار χ^2 دو ۲۳۶/۷۸۶ در سطح معناداری $\alpha = 0/01$ تفاوت معناداری وجود دارد و در رتبه‌های متفاوت قرار دارند. در اولویت‌بندی اولیه بر اساس نتایج رتبه‌بندی انجام شده، عامل حفاظت آزمون با میانگین ۵/۹۰ در رتبه اول قرار دارد، عامل مدیریت حوزه (عوامل انسانی) با میانگین ۵/۶۹ در رتبه دوم، عامل سازماندهی حوزه (عوامل فیزیکی) با میانگین ۵/۵۴ در رتبه سوم، عامل محیط فیزیکی با میانگین ۵/۵۱ در رتبه چهارم، عامل تأمین ملزومات و تجهیزات با میانگین ۵/۰۹ در رتبه پنجم، عامل محیط روانی-اجتماعی با میانگین ۴/۹۰ در رتبه ششم، عامل تعامل با عوامل بیرونی آزمون با میانگین ۴/۴۷ در رتبه هفتم، عامل هدایت و راهنمایی داوطلب با میانگین ۴/۲۸ در رتبه هشتم، عامل تسهیلات حمایتی-پشتیبانی با میانگین ۳/۶۳ در آخرین رتبه (نهم) قرار دارد.

۳-۲- اولویت‌بندی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (حین برگزاری آزمون)

جدول شماره ۵: نتایج آزمون فریدمن در خصوص ترتیب عوامل ارزیابی حوزه های برگزاری آزمون سراسری

(حین برگزاری آزمون)

درجه اهمیت	میانگین رتبه	عامل / متغیر	
۹	۳/۷۰	تعامل با عوامل بیرونی آزمون	
۲	۶/۰۹	مدیریت حوزه (عوامل انسانی)	
۵	۵/۱۷	سازماندهی حوزه (عوامل فیزیکی)	
۶	۴/۵۴	تأمین ملزومات و تجهیزات	
۴	۵/۲۸	محیط فیزیکی	
۳	۵/۷۷	محیط روانی-اجتماعی	
۱	۶/۲۹	حفاظت آزمون	
۷	۴/۴۴	هدایت و راهنمایی داوطلب	
۸	۳/۷۳	تسهیلات حمایتی-پشتیبانی	
سطح معناداری	درجه آزادی	خی دو	فراونی
۰/۰۰۱	۸	۳۶۲/۱۴۳	۲۲۶

داده‌های جدول (۵) نشان می‌دهد که از نظر همه جامعه بین عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (حین برگزاری آزمون) از نظر اولویت/اهمیت با مقدار χ^2 دو ۳۶۲/۱۴۳ در سطح معناداری $\alpha = 0/01$ تفاوت معناداری وجود دارد و

در رتبه‌های متفاوت قرار دارند. در اولویت‌بندی اولیه بر اساس نتایج رتبه‌بندی انجام شده، عامل حفاظت آزمون با میانگین ۶/۲۹ در رتبه اول قرار دارد، عامل مدیریت حوزه (عوامل انسانی) با میانگین ۶/۰۹ در رتبه دوم، عامل محیط روانی-اجتماعی با میانگین ۵/۷۷ در رتبه سوم، عامل محیط فیزیکی با میانگین ۵/۲۸ در رتبه چهارم، عامل سازماندهی حوزه (عوامل فیزیکی) با میانگین ۵/۱۷ در رتبه پنجم، عامل تأمین ملزومات و تجهیزات با میانگین ۴/۵۴ در رتبه ششم، عامل هدایت و راهنمایی داوطلب با میانگین ۴/۴۴ در رتبه هفتم، عامل تسهیلات حمایتی-پشتیبانی با میانگین ۳/۷۳ در رتبه هشتم، عامل تعامل با عوامل بیرونی آزمون با میانگین ۳/۷۰ در آخرین رتبه (نهم) قرار دارد.

۳-۳- اولویت‌بندی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (بعد از اتمام آزمون)

جدول شماره ۶: نتایج آزمون فریدمن در خصوص ترتیب عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (بعد از اتمام آزمون)

درجه اهمیت	میانگین رتبه	عامل / متغیر	
۲	۲/۸۳	تعامل با سازمان سنجش آموزش کشور	
۱	۲/۸۴	رعایت اصول اجرایی	
۳	۲/۴۹	مدیریت عوامل انسانی	
۴	۱/۸۴	هدایت و راهنمایی داوطلب	
سطح معناداری	درجه آزادی	خی دو	فراونی
۰/۰۰۱	۳	۱۵۸/۷۳۳	۲۲۶

داده‌های جدول (۶) نشان می‌دهد که از نظر همه جامعه بین عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (بعد از اتمام آزمون) از نظر اولویت/اهمیت با مقدار خی دو ۱۵۸/۷۳۳ در سطح معناداری $\alpha=0/01$ تفاوت معناداری وجود دارد و در رتبه‌های متفاوت قرار دارند. در اولویت‌بندی اولیه براساس نتایج رتبه‌بندی انجام شده، عامل رعایت اصول اجرایی با میانگین ۲/۸۴ در رتبه اول قرار دارد، عامل تعامل با سازمان سنجش آموزش کشور با میانگین ۲/۸۳ در رتبه دوم، عامل مدیریت عوامل انسانی با میانگین ۲/۴۹ در رتبه سوم، عامل هدایت و راهنمایی داوطلب با میانگین ۱/۸۴ در آخرین رتبه (چهارم) قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش بررسی دانش و تجربیات ملی و بین‌المللی و استفاده از آن برای ارائه چهارچوب ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری بود. بر این اساس لازم بود که از مرحله برنامه‌ریزی آزمون‌ها تا مرحله اجرا و بعد از آن بررسی و تحلیل شود تا بتوان چهارچوب مناسبی ارائه کرد. بر این اساس در پاسخ به این سؤال که چه مولفه‌هایی را برای ارزیابی حوزه‌های

برگزاری آزمون‌ها می‌توان مورد استفاده قرار داد؟ حسب بررسی اسناد، مدارک و مستندات و دریافت نظرات صاحب‌نظران نه‌عامل شامل؛ تعامل با عوامل بیرونی آزمون، مدیریت حوزه، سازماندهی حوزه، تأمین ملزومات و تجهیزات، محیط فیزیکی، محیط روانی-اجتماعی، حفاظت آزمون، هدایت و راهنمایی داوطلب، تسهیلات حمایتی-پشتیبانی، همراه با ملاک‌ها و نشانگرهای آنها احصاء شد. بر اساس نتایج توصیفی در خصوص عوامل قبل از برگزاری آزمون از نظر همه جامعه پژوهش، بیشترین میانگین (بیشترین اهمیت) مربوط به عامل حفاظت آزمون و کمترین میانگین (کمترین اهمیت) مربوط به عامل تسهیلات حمایتی-پشتیبانی بود. در خصوص عوامل حین برگزاری آزمون از نظر همه جامعه پژوهش، بیشترین میانگین از دیدگاه همه جامعه مربوط به عامل مدیریت حوزه و کمترین میانگین مربوط به عامل تعامل با عوامل بیرونی آزمون بود. در خصوص عوامل بعد از اتمام آزمون از نظر همه جامعه پژوهش، بیشترین میانگین از دیدگاه همه جامعه مربوط به عامل مدیریت عوامل انسانی و کمترین میانگین مربوط به عامل هدایت و راهنمایی داوطلب بود.

مقایسه عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها (قبل از برگزاری آزمون) از دید هر یک از زیرجامعه‌های پژوهش بر اساس آماره‌های توصیفی نشان داد که از دیدگاه زیرجامعه نمایندگان تام‌الاختیار، بیشترین میانگین (بیشترین اهمیت) مربوط به عامل «مدیریت حوزه» و کمترین میانگین (کمترین اهمیت) مربوط به عامل «تسهیلات حمایتی-پشتیبانی» بود. از دیدگاه زیرجامعه مسئولان حفاظت آزمون بیشترین میانگین (بیشترین اهمیت) مربوط به عامل «حفاظت آزمون» و کمترین میانگین (کمترین اهمیت) مربوط به عامل «تسهیلات حمایتی-پشتیبانی» بود.

مقایسه عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها (حین برگزاری آزمون) از دید هر یک از زیرجامعه‌های پژوهش بر اساس آماره‌های توصیفی نشان داد که از دیدگاه نمایندگان تام‌الاختیار، بیشترین میانگین (بیشترین اهمیت) مربوط به عامل «مدیریت حوزه» و کمترین میانگین (کمترین اهمیت) مربوط به عامل «تعامل با عوامل بیرونی آزمون» بود. از دیدگاه مسئولان حفاظت آزمون بیشترین میانگین (بیشترین اهمیت) مربوط به عامل «حفاظت آزمون» و کمترین میانگین (کمترین اهمیت) مربوط به عامل «هدایت و راهنمایی داوطلب» بود.

مقایسه عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون‌ها (بعد از اتمام آزمون) از دید هر یک از زیرجامعه‌های پژوهش بر اساس آماره‌های توصیفی نشان داد که از دیدگاه نمایندگان تام‌الاختیار، بیشترین میانگین (بیشترین اهمیت) مربوط به عامل «رعایت اصول اجرایی» و کمترین میانگین (کمترین اهمیت) مربوط به عامل «هدایت و راهنمایی داوطلب» بود. از دیدگاه مسئولان حفاظت آزمون بیشترین میانگین (بیشترین اهمیت) مربوط به عامل «تعامل با سازمان سنجش آموزش کشور» و کمترین میانگین (کمترین اهمیت) مربوط به عامل «هدایت و راهنمایی داوطلب» بود.

جدول شماره ۱۴: اولویت‌بندی عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری از دیدگاه جامعه

مراحل برگزاری آزمون	عامل / متغیر	میانگین رتبه	درجه اهمیت
قبل از برگزاری آزمون	حفاظت آزمون	۵/۹۰	۱
	مدیریت حوزه (عوامل انسانی)	۵/۶۹	۲
	سازماندهی حوزه (عوامل فیزیکی)	۵/۵۴	۳
حین برگزاری آزمون	حفاظت آزمون	۶/۲۹	۱
	مدیریت حوزه (عوامل انسانی)	۶/۰۹	۲
	محیط روانی - اجتماعی	۵/۷۷	۳
بعد از اتمام آزمون	رعایت اصول اجرایی	۲/۸۴	۱
	تعامل با سازمان سنجش آموزش کشور	۲/۸۳	۲
	مدیریت عوامل انسانی	۲/۴۹	۳

علاوه بر این، مقایسه عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (قبل از برگزاری آزمون)، از دید هر یک از زیرجامعه‌های پژوهش بر اساس آزمون فریدمن نشان داد اولویت اول زیرجامعه نمایندگان تام‌الاختیار، عامل حفاظت آزمون، اولویت آخر عامل تسهیلات حمایتی - پشتیبانی و اولویت اول زیرجامعه مسئولان حفاظت آزمون، عامل حفاظت آزمون و اولویت آخر آنها عامل تسهیلات حمایتی - پشتیبانی بود.

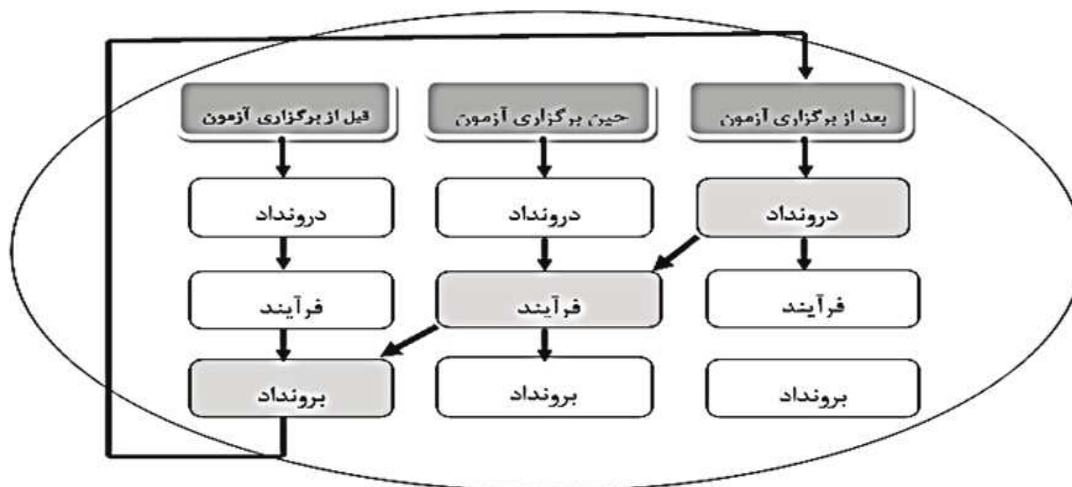
مقایسه عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (حین برگزاری آزمون) از دید هر یک از زیرجامعه‌های پژوهش بر اساس آزمون فریدمن نشان داد اولویت اول زیرجامعه نمایندگان تام‌الاختیار، عامل حفاظت آزمون، اولویت آخر عامل تعامل با عوامل بیرونی آزمون و اولویت اول زیرجامعه مسئولان حفاظت آزمون، عامل حفاظت آزمون و اولویت آخر آنها عامل تسهیلات حمایتی - پشتیبانی بود.

همچنین مقایسه عوامل ارزیابی حوزه‌های برگزاری آزمون سراسری (بعد برگزاری آزمون) از دید هر یک از زیرجامعه‌های پژوهش بر اساس آزمون فریدمن نشان داد اولویت اول زیرجامعه نمایندگان تام‌الاختیار، عامل رعایت اصول اجرایی، اولویت آخر عامل هدایت و راهنمایی داوطلب و اولویت اول زیرجامعه مسئولان حفاظت آزمون، عامل تعامل با سازمان سنجش آموزش کشور و اولویت آخر آنها عامل هدایت و راهنمایی داوطلب بود.

اگر برگزاری آزمون را از دو بُعد اجرای آزمون و حفاظت آن مورد توجه قرار دهیم متوجه می‌شویم که در هر یک از مراحل سه‌گانه برگزاری آزمون از دیدگاه متولیان حوزه اجرا و حوزه حفاظت اولویت و تقدم و تأخر عوامل، متفاوت است و این امر حاکی از میزان تأثیرگذاری عوامل از دیدگاه آنها در برگزاری مناسب و مطلوب آزمون‌های سراسری است. مسئله اصلی

چهارچوب و الگویی است که در قالب آن تمامی این مؤلفه‌ها در زمان مناسب مورد توجه قرار گیرند. برای ارزیابی اجرای آزمون‌های سراسری می‌توان بر اساس الگوهای موجود برای ارزشیابی آموزشی حسب اهداف، انتظارات و نتایج مورد انتظار الگوی مدنظر را انتخاب و بر آن اساس اقدام کرد. نکته اصلی در این خصوص انتخاب الگویی است که تمامی ابعاد و مؤلفه‌ها را در جای خود و در زمان مناسب مورد توجه قرار دهد. در این پژوهش حسب بررسی‌های صورت گرفته مدل نظام‌مند یا منطقی برای ارزیابی اجرا و حوزه‌های برگزاری مورد توجه قرار گرفته است چرا که الگوی منطقی تقریباً تلفیقی از الگوهای کاربرد در این حوزه از جمله اعتبارسنجی، سیپ و سروکوال را در خود دارد. بر اساس این الگو می‌توان به طراحی، سازماندهی و تحلیل فعالیت‌ها در مراحل مختلف آزمون با نگاه به پیامدها و اثرات آن بر ذینفع اصلی آزمون یعنی متقاضی پرداخت. در ادامه بر اساس این الگو تمامی فعالیت‌هایی که در سازمان سنجش در قالب ارزیابی آزمون انجام می‌شود، مورد تحلیل و به تصویر کشیده شد و نتیجه مورد انتظار ذی‌نفعان کلیدی با تأکید بر شرکت‌کنندگان در آزمون مبنای کار قرار گرفت. در این چهارچوب با توجه به مؤلفه‌های الگوی منطقی ارزشیابی در ابعاد ورودی، فرآیندی، خروجی و پیامد، ابعاد ارزشیابی اجرای آزمون‌ها مورد تحلیل و در سه مرحله قبل از برگزاری آزمون، حین برگزاری آزمون و بعد از برگزاری آزمون تبیین گردید. نمودار چهارچوب ارزشیابی اجرای آزمون‌ها به صورت زیر است.

ارزیابی

چهارچوب ارزشیابی اجرای آزمون بر اساس الگوی منطقی

بدیهی است که در این چهارچوب در هر یک از مراحل آزمون، هر یک از ابعاد درونداد، فرآیند و برونداد وزن و اهمیت متفاوتی دارد. به عبارت بهتر در مرحله قبل از برگزاری آزمون، عامل درونداد و زیر مؤلفه‌های آن، در مرحله حین برگزاری آزمون، عامل فرآیند و زیر مؤلفه‌های آن و در مرحله بعد از برگزاری آزمون، عامل برونداد و زیر مؤلفه‌های آن اهمیت بیشتری دارد. در قالب این الگو تمامی فعالیت‌های پراکنده‌ای که برای ارزیابی اجرا و حوزه‌های اجرایی انجام می‌شود منسجم و خروجی

آن در قالب یک گزارش کاری مبنای ارزش‌گذاری و اعتبارسنجی حوزه‌های اجرا و مبنای برنامه‌ریزی و حوزه‌سازی در سال بعد و در زمینه انتخاب حوزه‌ها قرار خواهد گرفت.

تقدیر و تشکر

بدینوسیله از مرکز اجرای آزمون‌ها و مرکز تحقیقات، ارزشیابی، اعتبارسنجی و تضمین کیفیت سازمان سنجش آموزش کشور به خاطر همکاری و حمایت معنوی در انجام پژوهش حاضر سپاس‌گزاری می‌شود.

References

- Zovik, Rabeh Ka (2011) Introduction to entrance exams in higher education. Translators: Gholamreza, Yadegarzadeh; Suleiman, Zulfiqar Nasab. Tehran: Ronas Publications.
- Mohammadi Roozbehani, Kianoosh. (2006) «Introduction to standardization of exams: A study of the conditions for holding national entrance exams to universities by measuring the satisfaction of participants» Volume 12 Number 3 Pages 120-109
- Baqerikhah, Zahra; Arefi, Mahboubeh and Jamali, Ehsan (2011) in a study entitled «Student Admission Status in Higher Education in Iran from the Perspective of Tehran State University Students, Faculty Members and Relevant Higher Education Officials. Volume 2, Number 6 - Number Consecutive September 26, 2011 Pages 1-31.
- Rokando and Magambo (2011) in a study entitled «Effective Test Management in Schools: Good Principles and Methods for Testing Principals in Uganda"
- Office of Education and Research and Training Center of the Philippines (2015); in the user manual for holding the national achievement test for sixth grade students
- Schwarz, S. & Westerheijden, D. (eds) (2004) Accreditation and evaluation in the European higher education area. Dordrecht: Springer.